

BỎ THÌ THƯƠNG, VƯƠNG THÌ TỘI

TRONG CÁI RỦI CÓ CÁI MAY

Làng Cựu thuộc một trong những ngôi làng cổ của Thủ đô, thuộc xã Văn Từ, Phú Xuyên, cách Hà Nội chừng 40 km. Năm 1921, do một gia đình bất cẩn đã để hỏa hoạn lan ra cả ngôi làng làm bằng tre nứa. Làng Cựu nghèo, lại càng thêm túng quẫn, nhiều người không chịu bó gối, đã rời làng ra Hà Nội kiếm kế sinh nhai.

Người làng Cựu xưa nổi tiếng từ thời Pháp thuộc với nghề may cho Tây. Những đôi

NẾU NHU PHỐ CỔ HÀ NỘI MANG KIẾN TRÚC ĐỘC ĐÁO CỦA NÉT VĂN HÓA KẼ CHỢ, LÀNG CỔ ĐƯỜNG LÂM GỢI NHỚ QUẢN THỂ LÀNG XÃ NGƯỜI VIỆT XUA THÌ LÀNG CỰU GIẢN DỊ, SANG TRỌNG VỚI NHÀ XÂY KIỂU PHÁP HÒA QUYỀN KIẾN TRÚC THUẦN VIỆT.

bàn tay thô vụng quen làm ruộng bây giờ trở thành "đôi tay vàng" nhờ sự chăm chỉ, khéo léo. Họ chuyên may comple cùng các bộ đầm tân thời phục vụ cho người Pháp cũng như giới thượng lưu ở Hà Nội, Sài Gòn. Ban đầu họ đi lên từ "cái mặc" để khắc phục "cái ăn", dần dần họ trở thành những thương hiệu "đệ nhất Hà thành" như Phúc Hưng, Phúc Mỹ, Đức Lợi... "Giàu nứt đố đổ vách", các thương gia làng Cựu bây giờ có cuộc sống cũng rất Tây. Họ mở cửa hiệu tại thành phố lớn, con cho học trường Tây, còn tiền thì họ về quê "đưa nhau" xây dựng biệt thự, để chứng tỏ sự thành đạt với quê hương và cũng là nơi nghỉ ngơi cuối tuần. Làng Cựu nghèo khó thuở nào được "thay áo mới" biến thành "làng Tây".

VỀ ĐẸP KIẾN TRÚC

Như các biệt thự Pháp ở Sa Pa, Đà Lạt, làng Cựu được xây dựng trên kiến trúc Đông Dương, là sự kết hợp hài hòa giữa kiến trúc kinh viện châu Âu và kiến trúc thành phần bản địa. Vì vậy, kiến trúc làng Cựu mang nhiều tính sáng tạo, phù hợp với thẩm mỹ, văn hóa người Việt. Dấu ấn kiến trúc châu Âu dễ dàng nhận thấy trong bố cục hình khối, kết cấu đăng đối trong ngôi nhà cổ. Nhà cụ Phó Du được xây dựng năm 1929, thuộc loại sớm nhất làng tiêu biểu cho kiến trúc Đông Dương. Được nhấn mạnh khối trung tâm, hai bên cân xứng, phía trước đan xen những vườn hoa nhỏ tạo điểm nhấn, ngôi nhà mang vẻ bề thế mà bay bổng. Trên chóp mái được trang trí bộ Tam đa đường nét tinh tế. Cửa chính và cửa phụ được mở rộng theo kiểu cuốn vòm nhiều lớp, hài hòa với những họa tiết đắp nổi mang tinh thần cổ điển như hoa lá, phương hạc.

Làng Cựu mang vẻ đẹp thuần Việt với những ngôi nhà kiểu dân gian bằng gỗ lim mang dáng dấp "cong cong mái đình". Chạm trổ trên các đầu xà là hình tượng trang trí bộ tứ linh (Long, Li, Qui, Phượng), tứ quý (Tùng, Cúc, Trúc, Mai). Mỗi ngôi nhà lại có cách thiết kế cổng độc đáo. Những

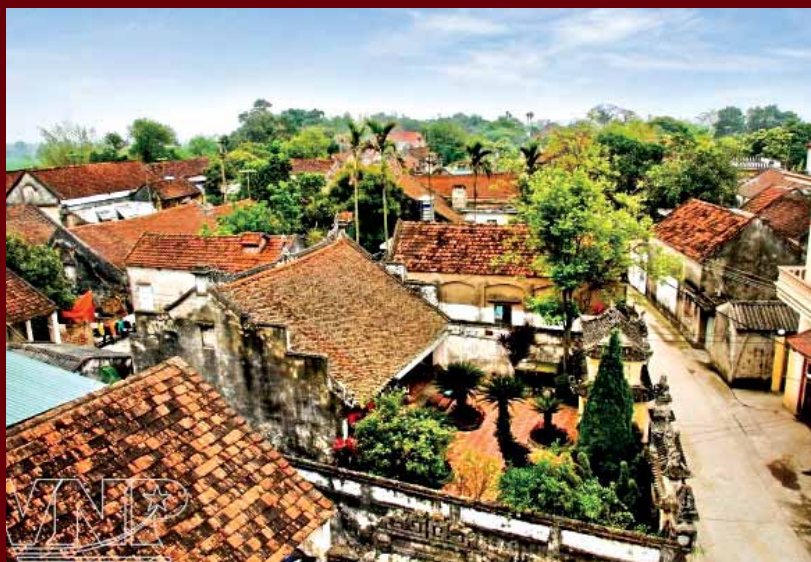

tấm đại tự trên vòm cổng, liền đối mang nét Á Đông thuần khiết. Bức đại tự chữ Hán: Lợi du vãng (Nguồn lợi từ xa đến) mong muốn những điều tốt đẹp, Thiểu cao đại (Bớt tự cao tự đại) nhắc nhở về tính khiêm tốn.

Trước cửa mỗi nhà thường đắp nổi bức cuốn thư có hình thanh kiếm và ngọn bút hai bên. Ấn tượng đầu tiên khi tới làng là cổng làng quy mô, được xây dựng theo kiến trúc quyền thư, tựa như một cuốn sách khổng lồ đang mở rộng. Qua đó nhận ra làng Cựu là mảnh “đất học”, luôn

đề cao và hướng tới tri thức.

Làng Cựu đẹp bởi vẫn giữ nguyên dáng vẻ làng quê Việt Nam truyền thống. Từ thời xa xưa, làng xã là một tổ chức cộng đồng khép kín, làng Cựu là một điển hình với lũy tre bao quanh. Trong làng có nhà thờ họ, trường học, nơi giao lưu kết nối cộng đồng, tạo nên sự gắn kết chặt chẽ giữa con người với con người. Làng Cựu tập hợp những ngôi nhà ba gian quây quần. Mỗi chiếu, khắp ngõ xóm vang tiếng trẻ con đọc sách, những cụ già ngồi hóng mát, người lao động tất bật với mùa gặt.

Là một điểm đến hấp dẫn, có tiềm năng du lịch nhưng trong làng chưa hề thấy có dấu vết của thương mại hóa. Làng Cựu cũng không có nghề phụ hoặc đặc sản, khách đến chỉ chụp ảnh rồi đi, muốn tiêu tiền cũng không có chỗ tiêu. Quanh năm chỉ làm nghề nông, mùa gặt về cả ngôi làng nhuộm một màu vàng ươm, cửa nắng, cửa rom, cửa những bông lúa trĩu nặng. Chúng tôi gặp chị Hồng Thanh, thành viên trong một gia đình duy nhất còn làm nghề may trong làng. Chị cho biết, trong nhà chủ yếu là may gia công, còn nghề may comple nổi tiếng một thời đã bị mai một. Đi dọc làng cũng chỉ bắt gặp một, hai quán quê đơn sơ, vồn vện chiếc bàn gỗ ọp ẹp đựng lọ cà muối, mấy mớ rau cùng vài ba bịch bim bim. Khách muốn mua không thấy chủ quán đâu cả, gọi mãi thì mới biết họ đang ngồi bên kia đường hồng gió.

Cách Hà Nội không xa, không thua kém gì các làng cổ khác trong kiến trúc, ý nghĩa lịch sử nhưng ngôi làng này hầu như bị lãng quên. Việc cần thiết nhất là việc tu sửa lại làng cũng không được quan tâm. Có lẽ bởi đây là một việc không dễ để làm trong ngày một, ngày hai, không khéo sẽ trở thành một di tích được “bê tông hóa” như một số nơi ở nước ta.

Trong bối cảnh “tắc đất tắc vàng”, lại nằm giữa một nơi đô thị hóa diễn ra từng ngày, khắp nơi đua nhau xây dựng, con người cũng cần cho mình một không gian sống tiện nghi. Trong làng có những ngôi nhà trong tình trạng “Bỏ thì thương, vương thì tội”. Làng Cựu nhiều lần đứng trước “lối rẽ” nhưng kỳ lạ thay ngôi làng ấy vẫn giữ được hầu như nguyên vẹn giá trị. Về làng Cựu không thấy nhà cao tầng cùng kiểu kiến trúc chấp vá cũ mới lẫn lộn như một số làng cổ khác. Như được tìm thấy trong lớp hóa thạch cũ kỹ, phủ bụi bởi thời gian, làng Cựu vẫn mang nét hoang sơ, tươi mới như ngày mới khánh thành. Có lẽ, cũng bởi vì được làng quên nên làng Cựu bây giờ mới đẹp đến thế.

Câu chuyện về làng Cựu còn dài, không chỉ về số phận một ngôi làng mà còn là thân phận con người trong buổi giao thời.

ĐỖ QUYÊN